

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрощук Г.А. Экономическая безопасность предприятия: защита коммерческой тайны. [монографія] / Андрощук Г.А., Крайнев П.П. – К.: Издательский Дом «Ин Юре», 2000. – 400 с.
2. Козаченко А.В. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения: [монографія] / Козаченко А.В., Пономарьев В.П., Ляшенко А.Н. – К.: Либра, 2003. – 280 с.
3. Алексеенко В. Система защиты коммерческих объектов / Алексеенко В., Сокольский Б. - М., 1992. – 195 с.
4. Гавриш В.А. Практическое пособие по защите коммерческой тайны. – Симферополь, 1994. – 153 с.
5. Ракитянский Н. Защита коммерческой тайны // Журнал для акціонерів. – 1992. - №3. – с. 37–39.
6. Основы экономической безопасности. (Государство, регион, предприятие, личность) / Под ред. Е.А. Олейникова. – М., 1997. – 288 с.
7. Ильяшенко С.Н. Оценка составляющих экономической безопасности предприятия // Сб. статей ДонНТУ. – №5. – 2002. – с. 16-22.
8. Подлужная Н.А. Выбор критерия экономической безопасности предприятия // Сб. статей ДонНТУ. – №5. – 2002. – с. 10-16.
9. Глущенко С.В. Управление финансовым риском и экономическая безопасность предприятия // Сб. статей ДонНТУ. – №5. – 2002. – с. 22–29.
10. Десяев А.В. Концепція економічної безпеки корпоративного гірничо-збагачувального підприємства // Економіка: проблеми теорії та практики. Зб.наук. праць. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2004. – Вип.197. – с. 1329–1334.
11. Турило А.М. Економічна безпека підприємства: [монографія] / Турило А.М., Новак С.Б., Капітула С.В. – Кривий Ріг: Видавничий дім, 2009. – 140 с.

Надійшла 18.11.2009

УДК 339.1:658.788(477)

ПІДВИЩЕННЯ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Г.Р. НАТРОШВІЛІ

Київський національний університет технологій та дизайну

Стаття присвячена актуальній проблемі формування механізму підвищення експортного потенціалу підприємств регіонів України. На основі аналізу світового та вітчизняного досвіду робиться висновок про те, що нарощенню експортного потенціалу сприяє актуалізація потенціальних можливостей регіонів саме в період трансформаційних процесів в економіці

Одним із пріоритетних напрямів зовнішньоекономічної діяльності підприємств в сучасному гео економічному просторі є активізація взаємовигідних відносин з іншими країнами на основі нарощення експортного потенціалу.

В цих умовах особливого значення набувають проблеми раціонального використання чималих експортних ресурсів регіонів України на основі оптимального застосування інструментарію, прийомів, методів, форм міжнародного маркетингу.

Сьогодні регіони активно включаються в суб'єкт-об'єктні зовнішньоекономічні відносини. Однак у контексті процесу глобалізації світової економіки виникає потреба комплексного аналізу наявних регіональних експортних можливостей, вибору регіональними підприємствами оптимальної стратегії виходу на міжнародні ринки і розробки тактичних прийомів її реалізації.

Особливо актуальним в наш час стає виявлення методики оцінки потенціалу привабливості регіонів України. Це дозволить з'ясувати перспективи конкретного регіону і сформувати ефективну стратегію його розвитку. Ранжування українських регіонів за рівнем експортного потенціалу і ступенем інвестиційної привабливості можуть бути використані західними і вітчизняними партнерами для вибору найбільш доцільних форм міжнародного співробітництва.

Об'єкти та методи дослідження

Проблеми експортного потенціалу регіону і його зовнішньоекономічної діяльності висвітлені в працях В.Д. Андріанова, С.Ю. Глазьева, С.І. Дорогунцова, Л.В. Дейнеко, А.В. Єнгібарова, М.І. Захматова, С.Г. Камолова, Є.Г. Кочетова, М.А. Кравця, Д.М. Крука, А.С. Лисецького, А.А. Мальцева, В.Н. Мосіна, Б.М. Мочалова, В.І. Пили, Б.П. Плишевського, В.А. Смирнова, А. Тодосейчука, Ю.В. Токарева, І.П. Фамінського, М.І. Фащевського, Е.Б. Фігурнова, О.М. Цигичко, Л.Г. Чернюк, В.С. Яцкова та інших учених-економістів. Вони розглядають експортний потенціал в різних аспектах (економічний, ресурсний, природно-ресурсний, об'єктний, господарсько-об'єктний і т. ін.). Подальшого розвитку потребує обґрунтування експортного потенціалу регіонального господарства в сучасних умовах, порівняння основних напрямів його міжрегіональних і зовнішньоторговельних зв'язків з експортними можливостями.

Постановка завдання

Метою дослідження є виявлення передумов становлення і нарощування експортного потенціалу регіону в умовах ринкових трансформацій для забезпечення ефективної зовнішньоекономічної діяльності.

Результати та їх обговорення

Сучасна економічна наука свідчить про переваги участі національної економіки в міжнародному поділі праці (МПП), що базується на використанні потенціалу експортного сектору економіки. На практиці простежується прямо пропорційна залежність між ступенем розвитку експортного потенціалу й ефективним функціонуванням усього господарського комплексу. Як правило, рівень розвитку внутрішньої економіки тим вищий, чим могутнішим експортним потенціалом володіє держава, і навпаки. Як показує світовий досвід, найбільш дієвою й ефективною стратегією інтеграції економічної системи у світову економіку є поєднання структурної трансформації національної економіки з її орієнтацією на активне зростання експорту [1].

Очевидно, що застосування широкого інструментарію заходів всебічної підтримки експорту і розширення його потенціалу є пріоритетним як для розвитку економіки України в цілому та і для її регіонів. Основним елементом, що характеризує використання експортного потенціалу, є експорт.

Формування експортного потенціалу відбувається, насамперед, за рахунок зміцнення конкурентоспроможних позицій економічних суб'єктів.

У зв'язку з цим основним елементом, що впливає на формування експортного потенціалу, є конкурентоспроможність.

У процесі розвитку світової торгівлі сформувалися різні види експорту товарів (послуг) залежно від їхнього походження і призначення. Ці види можна згрупувати в такий спосіб: вивіз товарів, виготовлених (чи вироблених) у даній країні; вивіз товарів (в основному, сировини і напівфабрикатів) для переробки за кордоном під митним контролем з наступним поверненням (пасивна переробка); реекспорт, тобто вивіз товарів, раніше завезених з-за кордону, але підданих переробці в даній країні, а також товарів, проданих на міжнародних аукціонах, товарних біржах тощо; тимчасовий вивіз товарів за кордон (на виставки, ярмарки і ін.) з наступним їхнім поверненням; вивіз тимчасово завезених товарів [2].

Західні вчені-економісти широко використовують поняття експорту капіталу, під яким розуміється збільшення позитивного сальдо до зобов'язань держави перед іноземними країнами. Експорт капіталу вони поділяють на довгостроковий і короткостроковий. До першого відноситься виробнича форма експорту капіталу, а також транснаціональні довгострокові і середньострокові позички. До короткострокової форми експорту капіталу відносяться короткострокові позички, рух капіталу між приватними підприємствами і державою короткострокового характеру і так званий «відкритий сектор». Під «відкритим сектором» розуміють валютні резерви, що знаходяться в країні. Зменшення цих резервів являє собою експорт капіталу [3].

Особливої уваги заслуговує визначення мотивів залучення регіональної структури господарства в експортну діяльність. На нашу думку, підвищення експортного потенціалу регіонів стимулюється актуалізацією низки потенціальних можливостей: підвищити конкурентоспроможність галузей промисловості через удосконалення технічного рівня виробництва і покращення якості продукції; збільшити приплив інвестицій вітчизняного й іноземного походження в економіку регіону (приплив валютних ресурсів дає можливість збільшити дохідну частину бюджету регіонів); поліпшити платіжний баланс (підкреслимо, що збільшення платіжного балансу регіону сприяє зростанню величини зовнішнього торгового обороту країни); підвищити ефективність використання природних ресурсів і переваг територіального поділу праці; поліпшити ринок праці і зменшити рівень безробіття. Удосконалення в цілому економічної структури регіону дає можливість економічного зростання, підвищення рівня і якості життя населення, піднесення загальної привабливості регіону [4].

У сучасних умовах основними завданнями реконструкції і розвитку господарського комплексу регіону можуть бути не тільки поступове відновлення виробничих систем, але і формування сприятливих умов для організації нових виробництв і реалізації інноваційних підприємницьких проектів. У наших умовах досягнення цих завдань можливо за рахунок розширення обсягу експортних поставок і їх частки у валовому регіональному продукті. Тому збереження і розширення експортного потенціалу території є в сучасній економічній ситуації одним із головних напрямків розвитку регіональної системи господарства.

У період різких економічних змін, зростання ризиків особливої актуальності набуває стабілізуюча функція експорту. Посилення даної функції досягається за рахунок збільшення макроекономічної ефективності експортної діяльності, що приводить до збільшення кількості підприємств, які беруть участь у випуску кінцевої продукції.

Як і будь-яка інша господарська діяльність, експорт має бути економічно ефективним. У цьому значенні економічний ефект повинен утворюватися як у процесі виробництва продукції – абсолютна економічна ефективність, – так і при її реалізації саме на зовнішніх ринках – відносна економічна ефективність [5].

Особливої уваги потребує оцінка основних напрямів міжрегіональних і зовнішньоекономічних зв'язків, які адекватно відбивають стан експортного комплексу регіону. Формування стратегії розвитку експортного потенціалу регіону ґрунтується на таких основних положеннях, як: визначення внутрішнього економічного стану господарчої системи; визначення тенденцій розвитку світового господарства; виявлення місця регіональної системи в структурі світових господарських зв'язків.

Питання підвищення експортного потенціалу підприємств тісно зв'язане з аналізом і прогнозуванням можливих варіантів щодо розширення експорту. Значна увага приділяється ретельному добору напрямів експортної політики й удосконаленню структури експорту.

Виходячи з географічних і територіальних ознак регіонів (прикордонні райони, вільні економічні зони) визначаються методи регулювання зовнішньоекономічної діяльності. На цьому етапі значну роль відіграє узгоджена політика стимулювання експорту державною і регіональною владою.

При розробці механізму реалізації стратегії експортного потенціалу регіону (після вибору її варіанта) основні зусилля концентруються навколо конкретних програм удосконалення господарського механізму зовнішньоекономічної діяльності для підвищення ефективності результатів. Критерієм ефективності може служити ступінь задоволення суспільних і конкретних економічних потреб (підвищення доходів, зниження безробіття, підвищення рентабельності експортного комплексу). На наш погляд, даний підхід дає змогу поглибити аналіз і прогноз стану експортного потенціалу, вибрати стратегію розвитку регіону і запропонувати механізм її реалізації відповідно до обраних методів регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Особливо підкреслимо, що на формування експортного потенціалу впливають: ресурсно-сировинний потенціал, промисловий потенціал, фінансовий потенціал, організаційно-технічний потенціал, маркетинговий потенціал, кадровий потенціал, соціально-культурний потенціал, інфраструктурний потенціал, науковий та інноваційний потенціал, інвестиційний потенціал. Комплексний аналіз факторів, що формують експортний потенціал, дозволить визначити, як відрізняються регіони за рівнем експортного потенціалу і виявити основні напрями його підвищення.

Висновки

Дослідження проблем зовнішньоекономічної діяльності підприємств регіонів базується на доробках вітчизняних та зарубіжних вчених. Це дає можливість узагальнити досвід різних країн та адаптувати його до застосування в Україні для подальшого розвитку її зовнішньоекономічної діяльності, ефективного використання соціально-економічного потенціалу регіонів та комплексного аналізу наявних у регіонах експортних можливостей.

Удосконалення зовнішньоекономічної діяльності регіону неможливо здійснити без наукового обґрунтування сутності експортного потенціалу та його особливостей в певному територіальному утворенні. Важливість регіонального аспекту вивчення сучасних проблем зовнішньоекономічної

діяльності підприємств зумовлена як характером розміщення його експортоорієнтованих об'єктів, так і наявністю регіональних особливостей організації експорту-імпорту товарів та послуг.

Нарощення експортного потенціалу поряд з вирішенням внутрішньогосподарських проблем шляхом активного використання зовнішньоекономічної діяльності може бути досягнуто за рахунок: державної регіональної програми підтримки технічного і наукомісткого експорту; створення системи пільгового кредитування експорту на конкурсній основі; системи страхування експортних кредитів; стимулювання фінансового лізингу; організації ефективної взаємодії державних органів виконавчої влади з виробниками й експортерами; створення сприятливих умов для впровадження іноземних технологій; цілеспрямованого формування експортоорієнтованих галузей промисловості, здатних забезпечити експорт готової продукції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гальчинський А.С. Суперечності реформ у контексті цивілізаційного процесу. – К., 2007.
2. Лук'яненко Д.Г., Білошапка В.А. Концепція інвестиційних полів в аналізі впливу іноземного капіталу на розвиток виробничо-експортного потенціалу. – К.: КНЕУ, 2007.
3. Thompson A. A., Strickland A. J. Strategic Management: Concept and cases. – Plano, Texas: Business Publication, 2006.
4. Буряк П. Державна підтримка інвестиційних процесів в Україні та країнах ЄС // Вісн. ТАНГ. – 2007. – №10 (спец. вип.). – с. 258–267.
5. Mintzberg H. The Strategy concept // Journal of Strategic management. – 2004.– v. 12. – p. 463–466.

Надійшла 25.11.2009

УДК 330.131.7

ВЗАЄМОДІЯ РІВНІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УКРАЇНІ

А.Ю.СЕРБЕНІВСЬКА

Київський національний університет технологій та дизайну

Інноваційний розвиток є визначальним чинником зростання ефективності діяльності підприємства, підвищення якості продукції, економічного і вигідного використання природних ресурсів, запобігання екологічним наслідкам індустріалізації. Лише за умови досягнення високого рівня інноваційної діяльності підприємств економіка країни зможе включитися в світовий процес економічного розвитку

Гостра необхідність переходу України до інноваційної моделі розвитку, інтеграції в світовий науково-технічний та геополітичний простір вимагає залучення для виконання цього завдання всіх важелів економічної політики.

Об'єкти та методи дослідження

Різка загострення критичних проблем забезпечення науково-технічного та інноваційного розвитку держави визначає нагальну необхідність якнайшвидшого впровадження комплексу